

Janusz Lekan, *Jezus Chrystus – Pośrednik zbawienia w hiszpańskiej teologii posoborowej*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, ss. 510.

Rozprawa *Jezus Chrystus – Pośrednik zbawienia w hiszpańskiej teologii posoborowej* jest dziełem poważnym, rzetelnym, nowatorskim i erudycyjnym. Spoczywa na solidnych fundamentach biblijnych, dogmatycznych i jest ze wszech miar eklezjalna. Z jednej strony koncentruje się na głównej tezie, że Jezus Chrystus jest jedynym Pośrednikiem zbawienia (1 Tm 2,5), a z drugiej krytycznie ocenia posoborową chrystologię hiszpańską. Obydwa tematy wzajemnie się warunkują w ten oto sposób, że główna teza jest nie tyle stwierdzeniem ontologicznego faktu pośrednictwa, lecz bardziej polem badawczym odkrycia wewnętrznej treści tego pośrednictwa. Tym samym wydarzenie pośrednictwa staje się motywem ukazania struktury posoborowej chrystologii i soteriologii hiszpańskiej.

Jedyność pośrednictwa zbawczego Jezusa Chrystusa (por. *Dominus Iesus*, nr 13-15) nie wyklucza różnorodności i bogactwa natury tego pośrednictwa. Już tradycyjna teologia, opierająca ideę pośrednictwa na tajemnicy Wcielenia Boga w Jezusie Chrystusie, widziała trzy zasadnicze aspekty jego rozumienia. Najpierw Jezus Chrystus jest Pośrednikiem między Bogiem a ludźmi jako Syn Ojca, następnie – jako Bóg-Człowiek, czyli wcielony Syn Boży, wreszcie – jako nasz Reprezentant przed Bogiem. Z kolei transparentni dla teologii hiszpańskiej myśliciele wyrażają tę samą istotę pośrednictwa zbawczego w różnych aspektach, charakteryzujących osobę i dzieło Pośrednika. Dla Juana Alfaro Jezus Chrystus jest przede wszystkim Pośrednikiem Objawienia (rozdz. II; s. 93-138). Manuel M. González Gil uważa, że Chrystus jest Pośrednikiem przez miłość jednoczącą (rozdz. III; s. 143-196). Szkoła Nawarryjska (Fernando Ocariz, Francisco Lucas Mateo-Seco, José Antonio Riestra) określa Jezusa Chrystusa jako Pośrednika mejsjańskiego (rozdz. IV; s. 200-248). José Antonio Sayés Bermejo nazwie Go Pośrednikiem ofiarniczym (rozdz. V; s. 255-290). Z kolei Olegario Gonzáles de Cardedal charakteryzuje Jezusa Chrystusa jako Pośrednika bezpośredniego (rozdz. VI; s. 295-344), a José Ignacio González Faus nazywa Pośrednika Nowym Człowiekiem (rozdz. VII; s. 352-388). Zatem ośmiu czołowych przedstawicieli teologii hiszpańskiej wyraża aż sześć aspektów jedyne go pośrednictwa Jezusa Chrystusa, tworzących razem integralny obraz.

Słusznie główne rozdziały rozprawy (II-VII) poprzedza rozdział wstępny (I, s. 45-87). Tworzy on środowisko teologiczne zrodzenia się chrystologii pośrednictwa w Kościele hiszpańskim. Szybka, ale bolesna droga wiedzie od mroków teologii przedsoborowej (s. 45nn), przez nadzieję ożywienia podczas Soboru Watykańskiego II (s. 49nn) i wreszcie odrodzenie teologii po Soborze w tak owocnym kształcie. Ks. Lekan słusznie dokonał wnikliwej analizy Kościoła posoborowego (s. 52nn).

Ostatni rozdział (VIII; s. 391-442) jest dojrzałą próbą zintegrowania jednego wspólnego obrazu Pośrednika według przebadanego materiału chrystologii i soteriologii hiszpańskiej. Autor czyni to w trzech zasadniczych etapach. Najpierw integruje Osobę Pośrednika (s. 391nn). Następnie określa na czym polega osobowy charakter zbawczego pośrednictwa (s. 408nn). W końcu ukazuje realizację tego pośrednictwa w kluczu trzech funkcji czy urzędów: królewski, kapłański i nauczycielski (s. 423nn).

Całość rozprawy zamyka jeszcze obszernie *Zakończenie* (s. 443-458), bogata i zasadnie konstruowana *Bibliografia* (s. 459-484) oraz bardzo potrzebny *Indeks osób* (s. 485-493), a także *Resumen* w języku hiszpańskim (s. 495-501) i *Zusammenfassung* w języku niemieckim (s. 503-510). Odpowiada to dokonany na początku logicznym *Spisie treści*, także w tych językach obcych: hiszpańskim (s. 11-16) i niemieckim (s. 17-22).

Jaki jest więc obraz Jezusa Chrystusa – Jedyne Pośrednika według współczesnej teologii hiszpańskiej? Jakie elementy go tworzą? Ks. J. Lekan odpowiada na to pytanie w *Zakończeniu* (s. 452-458), po dogłębnej analizie poszczególnych dzieł teologów hiszpańskich w poprzednich rozdziałach rozprawy. Podstawą tego obrazu jest ontologiczna tożsamość Osoby Pośrednika, która wyraża się na wzór unii hipostatycznej przez komunie natury Boskiej z ludzką w jednej Osobie Pośrednika, który jest zarazem i pośrednictwem (s. 453). Ta tożsamość Osoby i Dzieła Jezusa Chrystusa, która odznacza się jedynością (por. 1 Tm 2,4), a przeto doskonałością, wyraża dla człowieka wyniesienie go do „życia z Bogiem”, do godności bycia Synem, co biblijnie można określić jako „usynowienie”, czy „przebóstwienie”. Wyniesienie to dokonuje nie tyle przez samo Bóstwo (szkoła aleksandryjska), ani też samo człowieczeństwo (szkoła antiocheńska), co łącznie – przez Bóstwo i człowieczeństwo (szkoła rzymska). Zatem Pośrednik musi odznaczać się pośrednictwem wewnątrztrynitarnym i pośrednictwem historycznym, czyli musi być prawdziwym Bogiem i prawdziwym Człowiekiem. A skoro wyniesienie do „życia w Bogu” wiąże się z etapem finalnym, to pośrednictwo Chrystusa musi mieć także charakter pośrednictwa eschatologicznego.

Autor niniejszej rozprawy wykazuje ponadto, że jedyne pośrednictwo Chrystusa ma jeszcze cechy: pośrednictwa proegzystencjalnego (kategoria solidarności), pośrednictwa jednoczącego (kategoria integracji wertykalnej i horyzontalnej), pośrednictwa powszechnego (kategoria uniwersalności), pośrednictwa bezpośredniego (kategoria wieczności) oraz pośrednictwa zstępującego i wstępującego w ich wzajemnej jedności (kategoria ofiary). To bogactwo jedyne i zarazem uniwersalnego pośrednictwa Jezusa Chrystusa realizowane jest historycznie przez potrójną funkcję zbawczego działania Chrystusa: królewską, prorocką i kapłańską. Tak Chrystus jest odpowiednio Pośrednikiem królewskim (jako Odkupiciel i Zbawiciel), Pośrednikiem prorockim (jako Objawiający Boga Ojca i prawdzi-

wego człowieka) i Pośrednikiem kapłańskim (jako wiecznie Ofiarujący się w tożsamości Kapłana i Ofiary).

Oryginalność rozprawy ks. Lekana polega na tym, że mocno uzasadnia jedyność zbawczego pośrednictwa Jezusa Chrystusa na przykładzie bogatej treściowo teologii hiszpańskiej; logicznie łączy aspekty wstępujące i zstępujące pośrednictwa; stanowczo podkreśla charakter osobowy zbawienia; wykazuje istotę pośrednictwa w schemacie *propter hominem* jako konieczności przyjęcia łaski zbawienia przez człowieka; wyraża dynamikę pośrednictwa w realnym jednoczeniu człowieka z Bogiem i ostatecznym przebóstwieniu; podkreśla wagę soteriologii personalistycznej i buduje jednoznaczny uniwersalny obraz Pośrednika.

W rezultacie dzieło ks. Janusza Lekana jest samo w sobie spójne, konkretne, rzeczowe, nowatorskie, systematycznie uporządkowane, teologicznie poprawne i zgodne z obecną nauką Kościoła. Przez swoją nowość elementów teologii hiszpańskiej, zbudowanej na klasykach teologii niemieckiej, jak np. K. Rahner, wnosi swoistą świeżość nie tylko do samej myśli teologicznej, ale i do praktycznego życia chrześcijańskiego.

Ks. Krzysztof Gózdź (KUL)